

Een molenaar, een molen en een droom

Duizenden flyers deelde ze de afgelopen maanden uit, ze plaatste berichten op de sociale media, advertenties in de kranten en zorgde voor banners op weekmarkten. Samen met collega's was ze wervend aanwezig tijdens beide dagen van het evenement *Tocht om de noord*, in knalgele T-shirts. Het leverde haar 120 nieuwe stemmen op! Geen kans liet ze onbenut om het publiek op te roepen te stemmen op molen De Goliath in de jacht naar de hoofdprijs van de BankGiroLoterij Molenprijs.

De concurrentie onder de deelnemende molens was hevig, maar de vele inspanningen werden beloond met een derde prijs en een geldbedrag van € 4.845. Bovendien werd ze winnaar van de Vakjuryprijs en ontving daarmee de beloning voor het beste molenproject 2014. Deze prijs vindt Ida misschien nog wel belangrijker dan het winnen van de hoofdprijs, want met dit certificaat kan zij alsnog het herstel van de waterloop onder de aandacht van de fondsen brengen. Ida Wierenga, een bijzonder mens op een bijzondere plek. Wat beweegt haar in deze schijnbaar tomeloze inzet voor 'haar' molen De Goliath?

Een bijzonder mens

Ida woont als kind op de Heuvelderij, een klein streekje bij de Oostpolderdijk achter Uithuizermeeden, en heeft zodoende alle dagen zicht op de molen De Goliath. Jacobus Sikkenga is dan de molenaar. Een vriendelijke man, waar Ida al als jong meisje haar interesse in de molen mee deelt. Ze brengt veel tijd bij de molen en de molenaar door, leert de molen door en door kennen en raakt steeds meer geïntrigeerd

door de werking en vooral ook het belang daarvan. In 1953, tijdens de watersnoodramp, blijft de Eemspolder droog. Langs de Koningin Emmapolderdijk werd de STOWA (Stichting toegepast onderzoek waterbeheer) ingezet bij inspectie langs de dijken om dijkdoorbraak met zandzakken te voorkomen.

Als in de eerste helft van de jaren zeventig van de vorige eeuw de eerste molens gerestaureerd worden is Ida druk met haar gezin, maar in 1984 krijgt ze de kans om aan de opleiding tot molenaar te beginnen. Drie jaar later slaagt zij voor het examen en begint zij aan haar bestaan als vrijwillig molenaar van De Goliath in Uithuizermeeden, nu alweer ruim 27 jaar geleden.

Een bijzondere molen

De poldermolen De Goliath staat vandaag de dag nog altijd fier en strijdlustig tussen de reusachtige windturbines in de polder naast de, zich in sneltreinvaart uitbreidende, Eemshaven.

Al in 1882 wordt oorspronkelijke Goliath aangekocht door het waterschap voor de bemaling van de Eemspolder. Deze molen kwam van Winschoter Hoogbrug. Na de brand in 1897 wordt de molen voorzien van een nieuw rietgedekt achtkant met een Oud-Hollandsch gevluht, het gedeelte wat onder de grond zit is nog intact, de beide vijzels. In de jaren twintig krijgt de molen zelfzwichting op beide roeden. In 1949 en in 1971 volgen omvangrijke restauraties. In 1974 wordt de houten vijzel vervangen voor een nieuwe, maar verdwijnt de zelfzwichting zodat er weer met een Oud-Hollandsch gevluht wordt gedraaid en gemalen.



Met de komst van een gemaal komt de molen in 1979 echter zonder werk te staan. De bemaling van de Eemspolder wordt overgenomen door de Spijkerpomp, een elektro-gemaal achter Spijk.

Een droom

Vanaf dat moment gaat Ida aan de slag om het belang van de molen en het functioneren ervan onder de aandacht te brengen. En met succes! In 1994 krijgt zij het voor elkaar, dankzij niet aflatende inspanning, om de molen te voorzien van een nieuwe rietkap met de actie 'Voor een geeltje wordt De Goliath een juweeltje'. In 2006 wordt de molen overgenomen door Stichting Beheer en Behoud van het Poldermolencomplex De Goliath. Naast het altijd aanwezige reguliere onderhoud worden in 2010 vervolgens voldoende fondsen geworven om de oude stalen vijzel te vervangen en nu, in 2014, is het doel de restauratie van de waterloop. Als ook deze laatste stap volbracht is komt de droom van Ida eindelijk uit: uitmalen op het Wad.

Oud versus nieuw

Op mijn vraag hoe de oude molen zich verhoudt tot de reusachtige windturbines die het plaatje van De Goliath omlijsten is haar antwoord duidelijk: "De Goliath staat er over 50 jaar nog, dan zijn die windturbines al drie keer vervangen!"

Dat ze het gelijk aan haar kant lijkt te hebben weet ik inmiddels uit eigen ervaring. In de 15 jaar dat wij nu in

Uithuizermeeden wonen is dit inderdaad al de tweede serie windturbines die wij meemaken. De kans dat daar in de komende 50 jaar nog een vernieuwing aan toegevoegd wordt is groot.

In de huidige ontwikkelingen heeft het belang van de restauratiewerkzaamheden aan De Goliath zich inmiddels ook al wel bewezen. Natuurcompensatie speelt in het gebied rondom de Eemshaven een rol en ook het gebruik van alternatieve of natuurlijke energiebronnen is aan de orde van de dag.

Ida legt uit dat het herstellen van de waterloop geen onoverkomelijk grote en ingrijpende restauratie behoeft. "Het kanaal waarin het brakke water wordt afgevoerd naar de boezem is al aanwezig. Wanneer de beschoeving van de kaden hersteld wordt, de bodem verstevigd en de trap naar de waterloop vervangen, is dat al voldoende om het stuwteje te kunnen laten zakken. Het water stroomt dan naar het buizenstelsel dat met de aanleg van de Eemshaven in de jaren zeventig al geplaatst is. Nu is het nog zo dat de overloop zich naast het terrein van de A.G. Ems bevindt, maar in de toekomst zou dit heel goed naar de nieuwe Beatrixhaven verplaatst kunnen worden, waardoor het water een aanzienlijk kortere afstand hoeft af te leggen."

Water neemt, wanneer het in beweging is, sneller zuurstof op. Dit zorgt voor schoon en helder water. Een oud gezegde is "waar regenwater valt moet je uitmalen." Gebeurt dit niet dan verdwijnt het brakke water

in de vruchtbare landbouwgrond en zorgt voor zoutafzetting. Bovendien maakt de poldermolen bij het uitmalen gebruik van windkracht. Puur natuur!

Eenvoud en kracht versus complexiteit en versnippering

Er wordt wel geschreven dat Ida strijdt voor het behoud van haar molen. Toch zou ik het niet als een strijd willen omschrijven. Ida staat voor de eenvoud van de molen, voor de kracht en de techniek die deze behelst en uitstraalt. Ze maakt hierbij gebruik van de gedegen kennis van wat het water doet, wat de loop van het water is en welke krachten hierbij een rol spelen. Zij aardt op deze plek, genereert er energie en overtuigt op kwaliteit en inhoud. Dat zij dan

regelmatig geconfronteerd wordt met de complexiteit van de wereld van vandaag ligt voor de hand. Besluiten lopen over vele schijven en kennis raakt versnipperd.

Toch slaagt Ida er in om, door de activiteiten die zij ontwikkelt en organiseert, ook nu weer jonge mensen nieuwsgierig te maken naar de werking van de molen. Zij doet dit niet alleen, maar samen met de groep vrijwilligers en haar medebestuurders van de Stichting Beheer en Behoud van het Poldermolencomplex De Goliath. Al is er maar één persoon die net als zij, destijds, geïntrigeerd raakt door de molen of de plek, dan wordt haar droom gevangen en overgedragen en staat De Goliath er inderdaad over 50 jaar nog net zo fier en dapper bij als nu.

Poldermolen De Goliath is een achtkante poldermolen, een bovenkruier en grondzeiler. De molen heeft veldmuren, waarop, waarop het met riet beklede achtkant staat. De veldmuren zijn met lisenen in de hoeken versterkt en de achtkantstijlen staan op kussens van kops hout. De zware veldkruizen zijn dubbel uitgevoerd vanaf de eerste zolder. Zowel kap als de achtkant is met nieuw riet gedekt en van binnen en buiten met een brandvertragingsmiddel behandeld. De houtworm heeft ook bij De Goliath rondgekeken en dus is de hele molen met houtwormbestrijdingsvloeistof behandeld. De koppen van de voeghouten en de windpeluw zijn behandeld met epoxyhars.

Gaan we naar boven, dan zien we sleutelbalken op 1,50 meter hoogte. We zien daarin nog één zwaibalk (tapbalk). De tweede balk is duidelijk te zien. De vijzelspil van de houten vijzel is in deze spil half gelagerd. Gaan we een verdieping hoger, dan zien we een lege zolder. De derde verdieping noemen we de kapzolder.

In de hele molen liggen nu nieuwe vloeren en voor de veiligheid zijn overal brede trappen met stevige leuningen aangebracht. De Goliath is voorzien van een tweetal vijzels, één exemplaar van hout en de ander van ijzer. Dit exemplaar werd aangedreven door een elektromotor van 40 pk. Kijken we naar de bovenas, dan zien we dat deze aan de achterkant van gietijzeren vulstukken tussen de ribben is voorzien.

Een Vlaamse vang, de rem van de molen, zit om het bovenwiel en de vangbalk is van een kram en de hangereel van een duim voorzien. Verder zien we een vangketting met houten kralen aan de wipstok, die vanuit de kap naar binnen kan worden gehaald. Twee stormstutten zijn scharnierend op de stormbalk aangebracht. Deze kunnen in het bovenwiel worden geplaatst. Er is verder een pal aanwezig. Het zogenaamde paltouw is aan een haak op een gording in de kap vastgemaakt en niet aan de staart. Het kruien van de molen gebeurt door middel van voeghouten (schuifkruierwerk) met keerbalken en niet met keerklossen. Aan de staartbalk vinden we de kruilier met kabel en twee kruiblokken.

Het gevlucht is Oud-Hollands opgehekt. We hebben hier te maken met een vlucht van 23,50 meter. De Goliath heeft een nieuw gevlucht en is niet meer wanwichtig.